

Sammlaren

Tidskrift för forskning om
svensk och annan nordisk litteratur
Årgång 146 2025

I distribution:
Eddy.se

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Berkeley: Linda H. Rugg

Berlin: Stefanie von Schnurbein

Göteborg: Åsa Arping

Köpenhamn: Johnny Kondrup

Lund: Torbjörn Forslid

München: Joachim Schiedermaier

Oslo: Elisabeth Oxfeldt

Stockholm: Anna Albrektson, Thomas Götselius

Tartu: Daniel Sävborg

Umeå: Maria Jönsson

Uppsala: Torsten Pettersson

Zürich: Klaus Müller-Wille

Åbo: Claes Ahlund

Redaktörer: Ingeborg Löfgren (uppsatser) och Tim Berndtsson (recensioner)

Inlagans typografi: Anders Svedin

Bidrag till *Samlaren* insändes digitalt i ordbehandlingsprogrammet Word via tidskriftens Publicera-sida: <https://publicera.kb.se/samlaren/about/submissions>. Konsultera skribentinstruktionerna på sällskapetets hemsida innan du skickar in. Artiklarna i nästa årgång av *Samlaren* kommer att publiceras löpande online, allt eftersom de accepteras. De artiklar som publiceras före december 2026 kommer att ingå i *Samlaren* 2026. Sista inlämningsdag för recensioner är 1 september 2026. *Samlaren* publiceras även digitalt, varför den som sänder in material till *Samlaren* därmed anses medge digital publicering. Den digitala utgåvan nås på: <https://publicera.kb.se/samlaren/index>. Sällskapet avser att kontinuerligt tillgängliggöra även äldre årgångar av tidskriften. Tidigare årgångar av tidskriften finner man här: <https://svelitt.se/samlaren/browse.html>.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet PG: 5367–8.

Svenska Litteratursällskapetets hemsida kan nås via adressen www.svelitt.se.

ISBN 978–91–87666–45–2

ISSN 0348–6133

Printed in Lithuania by
Balto print, Vilnius 2026

Miscellanea

De trenne bröderna

Novell av Viktor Rydberg

AV ANDREAS HEDBERG

Inledning

I utgåvor av "Samlade verk" publiceras gärna de texter som sanktionerats av författaren, ofta dessutom i deras slutgiltiga form enligt den så kallade *Ausgabe letzter Hand*-principen. Ett typiskt exempel är Karl Warburgs utgåva av Viktor Rydbergs (1828–1895) Skrifter (1896–1899). Sådana serier av Samlade verk återger författarskapet i kristalliserad form, medan förändringar och inkonsekvenser riskerar att sorteras bort. Detta är särskilt påtagligt när det gäller en författare som Rydberg. Han omarbetade ständigt sina äldre texter för att den samlade produktionen skulle kunna utgöra en harmonisk enhet. Texter som inte passade in i detta monolitiska livsverk kunde han dessutom undanhålla från trycket.¹ Warburg, som var personligt bekant med Rydberg, tycks ha strävat efter att så långt som möjligt följa den döde vännens principer. Det äldsta fullständiga verk som finns med i Skrifter-serien är romanen *De vandrande djäknarne* från 1856, först publicerad som följetong i *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning* under pseudonymen Agricola. Warburg har dock inte kunnat hålla sig från att också inkludera utkastet till en delvis självbiografisk tendensroman med titeln *Benoni strand* (i volymen *Sägner, berättelser och skizzer*), av Victor Svanberg – i den klassiska uppsatsen "Rydbergs romanfragment 'Benoni Strand' och femtitalsliberalismen" (*Sammlaren* 1921) – daterad till mitten av 1850-talet.

Läsaren av Warburgs Skrifter-serie får alltså intrycket att Rydbergs författarskap inleddes vid denna tid. Han var då 26–27 år gammal och bosatt i Göteborg, där han var verksam som politiskt och religiöst stridbar journalist vid *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning*. Men Rydberg hade prövat sig fram som författare långt tidigare. Redan

1848 trycktes hans osignerade följetong *Wampyren* i *Jönköpingsbladet*. Den följdes i samma tidning av *Ett äfventyr i finska skärgården* (1850) och *Positivspelarne* (1851), som båda publicerades under eget namn (i fallet *Positivspelarne* förkortat till "V. Rbg"). *Positivspelarne* tycks vara det enda av dessa ungdomsverk som Rydberg behövt låtsas om. När han på 1880-talet fick frågan om följetongen inte skulle kunna tryckas igen vägrade han med motiveringen att berättelsen var "den mest omogna och i alla avseenden sämsta som jag skrivit under den första perioden av min författareverksamhet".² Följetongerna från *Jönköpingsbladet* publicerades i bokform först 1957, redigerade av Hans Lindström.

Dessa förhållanden saknar inte betydelse, eftersom de påverkat publikens uppfattning av Rydberg som författare. För den som bara har tillgång till de verk som publicerades mellan 1856 och 1895 framstår författarskapet som sprunget ur en social och politisk medvetenhet. Den ofullbordade tendensromanen *Benoni Strand* pekar i samma riktning. Men den som också kan läsa följetongerna från *Jönköpingsbladet* får en delvis annan bild. Rydberg blir då en författare som lika mycket drivits av en ren berättarglädje, formad genom barndomens läsning av samtidens populära skräck- och röfvarromantiska följetongsromaner.

Detta intryck förstärks hos den som studerar spåren av Rydbergs allra tidigaste litterära försök. I Kungliga bibliotekets samlingar bevaras ett antal manuskript från författarens barndom (L40:18). Bland dessa dokument finns novellen *De trenne bröderna* (1841), som här för första gången befordras till trycket. Det är en kort men händelserik berättelse om tre svenska bröder och deras äventyr bland italienska rövare. Efter en genomgång av tidigare forskning, samt ett avsnitt om novellens stil och tematik, följer en beskrivning av Rydbergs manuskript och av de etableringsprinciper som har tillämpats i denna textkritiska utgåva. Därefter presenteras den etablerade novelltexten med varianter och ordförklaringar.

Tidigare forskning

Karl Warburg beskriver Rydbergs första kända litterära alster som "röfvarromantik af det slag som ett fantastiskt skolpojksinne kunde dikta den på 1840-talet under inflytelse af skräckdramer och sensationsromaner".³ Han ägnar mest utrymme åt de pjäser som Rydberg skrev för att framföras av jämnåriga i Jönköpings lärdoms- och apologist-skola och som bevarats av författarens "trofaste kamrat" Axel Wickbom. Det rör sig om tvåaktsdramerna *Den trogne röfwaren* och *Axel och Ludvig*, bägge författade 1841 då Rydberg var 12 år gammal. Warburg nämner även *De trenne bröderna*, som han beskriver som en novell "med röfvarromantiskt ämne" och ett "minne af Rydbergs första öfningar åt det skönlitterära hållet".⁴ 1912 kompletteras bilden av Rydbergs barndomsverk när Hjalmar Lundgren låter publicera texten till ytterligare ett tvåaktsdrama som

han fått ärra av Wickboms efterlevande: *Vålnaden*, också daterat 1841. Utöver Warburgs relativt utförliga citat ur *Den trogne röfvaren* är detta drama det enda som i tryckt form funnits att läsa från Rydbergs tid som skolpojke.⁵

Axel Forsström är den som skrivit utförligast om Rydbergs barndom. I uppsatsen "Viktor Rydbergs barndom och skolor i Jönköping och Växiö", tryckt till hundraårsminnet av författarens födelse, nämner han *Den trogne röfvaren*, *Axel och Ludvig* och *Vålnaden*, men inte *De trenne bröderna*.⁶ Först när han många år senare omarbetar uppsatsen till ett verk i bokform, *Viktor Rydberg. Barndom och ungdom 1828–1855* (1960), nämner han novellen, vars handling "med rövarromantiskt ämne", han sammanfattar på sex rader.⁷

Den som ägnat mest utrymme åt *De trenne bröderna* är Paul Gerner, som i sin doktorsavhandling *Viktor Rydbergs ungdomsdiktning* (1931), upplåter en dryg sida åt "förstlingsnovellen". Han konstaterar att Rydberg under skollåren hämtat "näring för sin fantasi" i den då populära "riddar- och rövarromantiken", skriven av "underhaltiga, ytterst produktiva och vid 1800-talets början flitigt översatta författare" som Christian Heinrich Spiess, Ann Radcliffe och Matthew Gregory Lewis. Gerner sammanfattar handlingen i Rydbergs novell relativt utförligt och menar att uppslaget sannolikt hämtats från Spiess *De gamla egyptiernas hemligheter. En sann trolldoms- och andehistoria för det adertonde århundradet* (1802–1804, ty. orig. *Die Geheimnisse der alten Egipzier. Eine wahre Zauber- und Geistergeschichte des achtzehnten Jahrhunderts* 1798–1799).

Gerner kan mycket väl ha rätt i att Rydberg inspirerats av Spiess roman. Han har dock drivit sin jämförelse alltför långt, vilket följande iakttagelser visar. Spiess roman handlar om en tysk greve som tillsammans med en vän får uppleva en lång rad äventyr i skilda länder. I Damaskus möter de en gammal vitskägig gubbe, som enligt Gerner referat "i början mystifierar dem, men senare visar sig vara en präktig tysk" som lever i exil. Gerner referat fortsätter: "Den första natt, vännerna tillbringa i hans hus, se de i trädgården en vitklädd skönhet, vilken de taga för en vålnad, men som sedan avslöjar sig såsom den högst levande dam, som är föremål för hjältens kärlek".⁸ Rydberg berättar på liknande sätt om tre svenska bröder – Alfred, Rejnhold och Rudolf – som besöker Italien för att hämnas sin far som varit gift med en italiensk grevinna, men som tillsammans med hustrun har mördats av den svartsjuka rövaren Rodrigo. I en stuga finner bröderna en "en gammal gubbe" som verkar mycket upprörd när han får höra deras efternamn, Statenstajn. Enligt Gerner referat behandlar gubben de tre bröderna "med en mystisk stränghet". Själva känner de inte igen honom. På natten ser de genom fönstret en vitklädd gestalt som de tror vara en vålnad. Bröderna deltar i två bataljer med italienska rövare, först med Rodrigo och därefter med hans bror. Rejnhold blir tillfångatagen, medan de båda andra återvänder till Sverige. Gerner avslutar sitt referat med att bröderna en natt blir uppsökta av "en tiggare", som underrättar dem om "att den

gamle var deras far, att den förmenta vålnaden var deras mor, och att båda tillsammans med den befriade brodern snart anlända”. De har alla räddats av den ädle och godhjärtade rövaren Qvadrallo, Rodrigos underhuggare. ”Således”, sammanfattar Gemer, ”en historia som mycket nära ansluter till Spiess’ roman”.

Det stämmer att huvudpersonerna i *De gamla egyptiernas hemligheter* träffar på en vitskägig gubbe i Damaskus, men att han är deras landsman är inte någon hemlighet; det framgår omedelbart. Det stämmer också att vännerna ser en ”vitklädd skönhet” i gubbens trädgård, men detta sker inte på natten utan ”då den vackra morgonsolen med sina första strålar uplyste rummets fönster”. De uppfattar inte heller denna flicka som en vålnad, utan identifierar henne genast som hjältens kärleksobjekt. Hon känner även igen dem.⁹

Gemers referat av *De trenne bröderna* lämnar också en del övrigt att önska. När huvudpersonerna möter ”gubben” är han inte obekant för dem. ”Jag tycker att jag igenkänner denne besynnerliga mans anletsdrag”, viskar Alfred till Rudolf. Gubben i sin tur blir bestört och muttrar ”afsides” för sig själv att besökarna är hans försvunna söner. Ett visst mått av dramatisk ironi kvarstår, på så sätt att bröderna inte till fullo inser att gubben är deras far, men för läsaren framgår detta med all önskvärd tydlighet. Gemer menar vidare att vålnaden i gubbens trädgård är brödernas mor, men detta framgår aldrig i Rydbergs novell, varken i upplösningen eller någon annan stans. Vålnaden skymtar bara förbi utanför gubbens fönster, och nämns därefter aldrig mer i texten. Kanske har Gemer utgått från att vålnaden bör vara någon ur huvudpersonernas förflutna, precis som i Spiess *De gamla egyptiernas hemligheter*, och mot bakgrund av Rydbergs omtalade kult av sin döda moder, och av modersfiguren i allmänhet, ligger det nära till hands att anta att detta skulle kunna vara gåtans lösning.¹⁰ Eller också har han dragit slutsatsen att vålnaden måste vara identisk med den enda andra kvinna som nämns i novellen, det vill säga brödernas mor, och att Rydberg helt enkelt har glömt att berätta detta. Slutligen kan konstateras att den ”tiggare” som meddelar Alfred och Rudolf att deras far, mor och bror lever inte är vilken tiggare som helst utan rövaren Rodrigos bror, som därigenom genomför ett slags botgöring.

Vid sidan av referatet lämnar Gemer några synpunkter på ”förstlingsnovellens” struktur och tematik. ”Sammanhanget” betecknar han som ”mycket löst” och stilen som ”ytterst barnslig”. Tematiskt finner han tidiga spår av ”den nationalism, som alltid skulle följa Rydberg, och vars ton han gång efter annan skulle låta genomtränga dagens stridssignaler”. Gemer lägger också märke till att ”det inte minst är de vilda bataljerna, som det roat författaren att skildra”, samt konstaterar att ”en böjelse för sådana effekter” även skulle komma att lämna spår långt senare i författarskapet.

Utöver Gemers redogörelse finns den utförligaste presentationen av *De trenne bröderna* i Elisabeth Tykessons doktorsavhandling *Rövarromanen och dess hjälte i*

1800-talets svenska folkläsnings (1942). I sin introduktion förklarar Tykesson att rövarromanen, som senare skulle komma att hånas och föraktas som "snusbodtryck" var "den mest populära genren i hela den litteratur, som omkring år 1800 från utlandet strömmade in till Sverige". Genrens popularitet, menar hon, var "som alltid då det är fråga om folkläsnings, spontan, icke framkallad av recensioner eller reklam".¹¹ Den hjälte som åsyftas i avhandlingens titel, och som är Tykessons verkliga studieobjekt, är "den ädle rövaren", en figur som i rövarromanerna "oftast frivilligt gjort sig till chef för bandet, därför att han känner medlidande med de olyckliga och harm mot de rovfåglar som sitta på samhällets tinnar".¹² När det gäller Rydberg konstaterar Tykesson, hänvisande till Forsströms uppsats, att han som barn "tydligt [läste] en myckenhet av rövarromaner". Därefter går hon igenom Rydbergs produktion från skoltiden, och konstaterar att typen "den ädle rövaren" förekommer i *De trenne bröderna* i form av Rodrigos underlydande Qvadrallo, som lyckas rädda huvudpersonernas familj ur de övriga rövarens händer.¹³ Därefter kommenterar Tykesson inte Rydberg författarskap vidare.

Efter 1960, då Forsströms bok publicerades, finns inga omnämnanden av *De trenne bröderna* i Rydberg-forskningen. Anders Burman nämner visserligen skolpjäsen *Den trogne rövaren* i sin biografi *Den sista idealisten. Viktor Rydberg och hans tid* (2024), men det tidigaste verk som mer djupgående intresserat de senaste decenniernas forskning är följetongsromanen *Wampyren*, som studerats av Yvonne Leffler i doktorsavhandlingen *I skräckens lustgård. Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner* (1991) och av Birthe Sjöberg i uppsatsen "Vådan av att älska Italien och romaner. Inbillning och förnuft i Viktor Rydbergs *Vampyren*" (1997).

Några iakttagelser rörande stil och tematik

Viktor Rydbergs *De trenne bröderna* utspelar sig mestadels i Italien. Mot slutet av novellen framgår det också att handlingen är förlagd till den danske kungen Christian IV:s regeringstid, närmare bestämt till tiden för det så kallade Torstensonska kriget 1643–1645. I öppningsscenen befinner sig ynglingarna Alfred, Rejnhold och Rudolf Statenstejn på vandring genom en mörk skog i stormigt väder. De har lämnat sitt hemland Sverige för att ta hämnd på den italienska rövaren Rodrigo, som de anklagar för att ha dödat deras far. Miljöbeskrivningen är liksom spelplatsen typisk för tidens populära rövarromaner, som oftast utspelade sig under den italienska senrenässansen. Elisabeth Tykesson har också konstaterat att vädret i så gott som alla rövarromaner spelar "en stor roll såsom den bakgrund, mot vilket skådespelet framföres". Rövaren uppträder ofta då "regnet strömmar, stormen rasar och solen går ned i blod". Dessa oväder är ofta "kopierade på eller inspirerade av det oväder, som inleder [Christian August Vulpius stilbildande roman] 'Rinaldo Rinaldini'".¹⁴

De trenne bröderna följer tydligt detta mönster. Den första svenska översättningen av Vulpius roman inleds med en nattlig scen i den italienska bergskedjan Appeninerna: "Häftigt rasade stormen, som upretade hafswågor [...], skakade kronorne på de hundaråriga ekarne, och böjde de weka buskarne i lågan af den brasa, wid hwilken, nära vid en brant klippa, i en liten dal, Rinaldo och Altaverde sutto. Natten war mörk, tjocka moln bortskymde månan, och ingen leende stjerna lyste på himmelen."¹⁵ Den tolvårige Rydberg har uppenbarligen låtit sig inspireras av beskrivningar som denna. Hans novell inleds på följande sätt: "Det var en mörk Oktobernatt; stormarne tjöto förfärligt, vinden susade i skogarne, regn nedföll ymnigt och de på himmelen klart strålande stjernorna syntes ej, och månen insveptes som oftast i svarta moln." En liknande scen inleder även Rydbergs första följetongsroman *Wampyren* (1848): "Det var en mörk och för Roms himmel ovanligt ruskig natt."¹⁶

Upptagenheten vid dramatiska miljöbeskrivningar var något som också präglade de engelska skräckromaner som var vanligt förekommande i samtidens lånebibliotek.¹⁷ Einar Nylén har i sin doktorsavhandling *Skräckromantik. Studier i tysk och engelsk förromantik* (1924) beskrivit det som att författarna sökte "det dystra och vilda, ju mer skräckinjagande, dess bättre". Bland de vanligare motiven nämner han "blod och död, mörker och ondska, gengångare och hämnd", vilka alla förekommer i *De trenne bröderna*.¹⁸ Dessa iakttagelser kan kompletteras med Yvonne Lefflers beskrivning av ett genretypiskt växelspel mellan "två kontrasterande sfärer"; skräckscenerna i dramatiska bergslandskap eller kusliga byggnader får än starkare verkan genom att ställas jämte "romantiska återhämtningsscener" i "blomstrande trädgårdslandskap eller välkända inomhusmiljöer".¹⁹ Just ett sådant växelspel förekommer även i *De trenne bröderna*. På de farofyllda inledningsscenerna – där huvudpersonerna söker skydd undan stormen i en okänd gammal mans stuga och en spöklik figur passerar utanför fönstret – följer en återhämtningsscen som får avsluta novellens första kapitel. Stämningen i berättelsen byter karaktär och växlar till sin motsats. Bröderna ligger leende "som englar" i sömnen, bevakade av "[o]synliga serafer", "lika som om de hade lemnat den jordiska Sorgedalen". Det är tyst "i den lilla treffliga stugan, då tvertemot derute jorden och himlen liksom krigade med hvarandra". Detta växelspel mellan skräckromantisk och paradissisk kod för alltså tanken snarare till den gotiska romanen än till rövarromanen, som är den förebild som tydligast pekats ut i tidigare forskning om novellen. Typisk är också kombinationen av rövar- och skräckromantik, som senare skulle återkomma i Rydbergs första publicerade berättelse, följetongsromanen *Wampyren*.

Kontrasterna blir lika tydliga i novellens andra kapitel. Spelplatsen är nu en annan, nämligen det näraliggande slott som varit brödernas barndomshem men som nu behärskas av rövaren Rodrigo. Medan bröderna sover under änglars beskydd plågas rövaren av "rysliga drömmar" i ett rum vars väggar pryds av "dolkar, stiletter, sablar, vär-

jor, pistoler och bössor”. I drömmen bekänner han sig till Satan och lovar att ”göra förbund” med honom i utbyte mot ”Statenstejns söner”. När han sedan vaknar står verkligen en hornförsedd ande framför honom, och han ger samma löfte igen. En mängd andra andar kommer svävande och sjunger en rimmad sång om djävulens makt, bland de tidigaste verser av Rydbergs hand som finns bevarade. Även dessa våldsamma händelser följs av en återhämtningsscen, där solen på morgonen strålar över jorden och naturen står härlig ”i all sin prakt”.

Utöver de kontrastrika miljöbeskrivningarna präglas novellen av de för rövarromanerna typiska bataljscenerna. Vapnen på slottsväggen i det andra kapitlets inledningsscen varslar om den strid som sedan sker mellan bröderna Statenstejn och Rodrigos rövare. En liknande vapenkatalog förekommer senare i samma kapitel, där Alfred, Rejnhold och Rudolf på hemväg till Sverige påträffar en liten stuga, där ”[p]istoler, bössor, sablar, värjor m. m.” hänger ”i myckenhet på väggarna”. Föga förvånande följer därpå ytterligare en batalj med rövare, denna gång i form av Rodrigos bror och hans anhang. I denna strid tillfångatas Rejnhold.

Våldsamma överfall i utlandet är något som drabbar huvudpersonerna i flera av Rydbergs ungdomsberättelser. I *Wampyren* blir hjälten, den skotske ädlingen Henry Masham, överfallen av banditer på ett värdshus i Italien. I *Ett äfventyr i finska skärgården* utsätts jagberättaren, en svensk landskapsmålare, för en mordkomplott av sin rival, den svartsjuke ryske officeren Iwanoff. Exil och utlandsresor förknippas alltså med kroppslig fara. Just stridsscenerna har som sagts tidigare uppmärksamats av Paul Gerner, som tillsammans med novellens patriotiska tendens lyft fram dem som särskilt intressanta och pekande framåt mot liknande episoder i Rydbergs senare författarskap. Att strida för fosterlandet ”på lif och död” är den tydligaste uppmaningen bröderna Statenstejn får av den gamle man som i själva verket är deras försvunne far. Samma typ av patriotism präglar till exempel följetongen *Ett äfventyr i finska skärgården*, där huvudpersonen sorgsen beklagar fästningen Sveaborgs kapitulation under ryska kriget 1808–09.²⁰

Gerner förklarar alltså med rätta att den unge Rydberg främst inspirerades av tidens ”sensationsromantiska” romaner. Men han menar också att Rydberg ägt ”ett korrektiv” i ”[k]ärleken till Vergilius, Stagnelius och Tegnér” som inpräglats av ”de klassiska skolstudierna”. Denna kärlek till högt värderad epik och lyrik sätter enligt Gerner sin prägel på författarskapet långt efter det att ”ungdomsårens sensationsromantiska diktning upphört att vara något annat än ett minne”.²¹ Utmärkande för novellen *De trenne bröderna* är att den uppvisar drag från båda dessa inspirationskällor. Inslagen av rövar- och skräckromantik är de tydligaste (särskilt alltså i inledningsscenen som närmast kopierats från Vulpius *Rinaldo Rinaldini*), men i de lyriska återhämtningsscener som berörts blir stilen mera lik den romantiska poesins. Såväl vokabulären (”serafer”) som motiven

(”den ljufva drömmen” i kontrast till ”den jordiska Sorgedalen”) påminner till exempel starkt om Stagnelius diktning. Det främsta intrycket är att den unge Rydberg har imiterat två olika förebilder, och i bägge fallen hamnat mycket nära källan. Det var ”korrektivet”, det vill säga intresset för klassisk och romantisk lyrik, som långt senare gav Rydberg omvärldens beundran och social upphöjelse. Men att döma av *De trenne bröderna* var det snarare de melodramatiska sensationsromanerna som först inspirerade honom att fatta pennen.

Beskrivning och etableringsprinciper

Texten till novellen *De trenne bröderna* är skriven på lösa papperslappar med formatet 113 x 180 millimeter.²² Dessa har vikts dubbla, placerats i varandra och bundits ihop med tråd. Resultatet är två broschyrlignande häften med formatet 113 x 90 millimeter. I båda häftena är den yttersta papperslappen av något mindre format, 98 x 168 millimeter. Häftena har 28 (1–28) respektive 30 (29–58) paginerade sidor. I det första häftet fattas en papperslapp, med resultatet att fyra sidor (som skulle ha paginerats 3–4 och 25–26) saknas. Paginering saknas på sidorna 29–30 och 54–58. Sidan 51 är felaktigt paginerad 60. I den etablerade texten har pagineringen utelämnats. De två häftena är märkta med Kungliga bibliotekets stämpel, och har beteckningarna ”17a No 4” och ”17 b No 5”. De har även numrerats med siffrorna 1 och 2. Även dessa beteckningar har utelämnats. På det första häftet har Rydberg skrivit titeln *De båda Bröderna*, men sedan strukit över ”båda” och på raden skrivit trenne. Här anges endast den korrigerade titeln. På den sista sidan av det andra häftet står namnet Axel Wickbom. Enligt Karl Warburg och Hjalmar Lundgren var det alltså Wickbom, en av Rydbergs kamrater, som såg till att hans ”skolpojksdramer” bevarades för eftervärlden. Detta tycks alltså vara fallet även med *De trenne bröderna*.

Novellens kapitelindelning är nyckfull. Texten är indelad i tre kapitel, varav det andra är betydligt längre (cirka 2250 ord) än det första (cirka 1100 ord) och särskilt det tredje (cirka 300 ord). Det första kapitlet har fått två kapitelrubriker, ”Första Cap.” och ”Cap. 1”. I den etablerade texten anges endast den förra, som bäst överensstämmer med de övriga två.

Rydbergs styckesindelning är inkonsekvent. På vissa ställen används ett eller flera understreck för att markera nytt stycke, men på andra ställen finns inga sådana markeringar. Understrecken har här utelämnats. På ett fåtal ställen i den etablerade texten har längre stycken delats upp för att underlätta läsningen. Även återgivningen av replikskiften är inkonsekvent. På flera ställen använder sig Rydberg av dramatisk form. De talandes namn står då understrukna. Understrykningarna har här – enligt textkritisk praxis, och i linje med återgivandet av replikskiften i samtida romaner – ersatts

med kursiveringar. Namnen följs ibland av punkt, ibland av kolon. Ibland saknas helt skiljetecken. I den etablerade texten används konsekvent kolon. På andra ställen återges repliker istället inom citat-tecken i den löpande texten. I vissa fall saknas dock citat-tecken, och i andra är citat-tecken överflödiga. På många ställen är det också, bland annat på grund av den lutande handskriften, svårt att avgöra om citat-tecken placerats före eller efter skiljetecken. Bruket av citat-tecken har i den etablerade texten normaliserats. För att underlätta läsningen har felpplacerade citat-tecken flyttats till rätt plats i texten, samtidigt som saknade citat-tecken har införts och överflödiga uteslutits. Dessa justeringar har gjorts utan att markeras i den etablerade texten.

Texten är överlag mycket prydligt skriven, och därför lätt att läsa. De interna varianterna är anmärkningsvärt få. Texten ger intryck av att ha skrivits snabbt och enkelt. På ställen där bokstäver eller skiljetecken uppenbart saknas (på grund av att de felaktigt utelämnats eller på grund av textförlust i marginalen) har texten kompletterats med tillägg inom hakparentes. På ett fåtal ställen har förtydliganden införts inom hakparentes, men endast då läsningen försvåras på grund av fel eller oklarheter. I texten förekommer vissa stavfel. Uteblivna bokstäver har i ett fåtal fall förts in inom hakparentes. Ålderdomlig stavning, såsom utebliven dubbelteckning (sålt istället för sållt, etcetera), har dock lämnats utan kommentar. Övriga stavfel har markerats med "[sic]". Detsamma gäller inkonsekventa stavningar, som när stavningen av namnet på huvudpersonernas hemland ändras från "Sverige" till det ålderdomligare "Sverige", eller när stavningen växlar mellan "komma" och det ålderdomligare "koma". På ett fåtal ställen har Rydberg strukit under personnamn och delar av repliker. Även dessa understrykningar har här ersatts med kursiveringar.

De trenne Bröderna

Första Cap[itlet].

Det var en mörk Oktobernatt; stormarne tjöto förfärligt, vinden susade i skogarne, regn nedföll ymnigt och de på himmelen klart strålande stjernorna syntes ej, och månen insveptes som oftast i svarta moln. Ugglor flaxade omkring i mörkret, åtföljde af ufvar, hvilkas ögon hemskt blixtrade i den svarta natten. Åskan dånade rysligt öfver den af regn nästan halfdränkta jorden och blix på blix nedstörtade; man skulle nästan tro, att denna natt var jordens sista. Den var också en af de rysligaste nätter, som Italien har haft.

Trenne vandrare gingo insvepta i stora kappor denna natt på en liten smal gångstig, som ledde genom Tarintoscogen, som är namnkunnig och fruktad för sina många röfware. Den man, som gick till höger[,] var resligast[,] med en förfärligt lång värja vid sidan, stora stöflar, för öfrigt svarta kläder

[två sidor saknas]

mil. Viljen i gå tillbaka, så gören det.

Rudolf: Nå förlåt mig kära Alfred. Jag förhastade mig blott. Jag vill verkligen följa dig i lif och död. Men blåsten och regnet äro rent rasande. Om här vore någon stuga, som vi kunde hälsa på[.]

Rejnhold: Hälsa på, säger du dumma nöt; helsa [sic] på midt på natten? det vore passande.

Rudolf: Jag gör det antingen det är passande eller ej.

Alfred: Nå! vi göra det då. Det är rätt gott för trötta kroppar att hvila. Men se! det synes uppstiga rök alldeles som ur en skorsten, der borta i skogen. Sen i det?

Begge: Vi se det.

Alfred: Nå då gå vi dit. Kommen.

Nu talade de icke mera, utan fortsatte sin väg i största hast. De virade endast in sig i sina kappor, uppslogo de blåa kragarne och nedskjöto hattarne längre i ansigtet. Det behöfdes också, ty väderleken var nu förfärligare än förut. Istället för regnet kom nu ett förskräckligt hagel, åskan dundrade rysligt och träden kullkastades af blåsten. Men snart sågs en liten stuga framskymta, men oaktat det var midnatt rök det ur den enda skorsten, som var på henne. Alfred, Rejnhold och Rudolf stodo villrådiga och sågo på

hvaran om de skulle gå in eller ej. Äntligen repade de 3 bröderna mod. De gingo in i förstugan och fann dörren låst. "Öppna!", röt Rejnhold med sin björnstämma. "Akta dig", sade Rudolf, "ryt ej så! vi veta ej ännu hvad för folk, som bo här." Rejnhold, utan att höra hvad Rudolf sade, skrek om igen och värre än förra gången: "Öppna! annars bryter jag opp dörren!" Men ingen svarade der inne. Rudolf tog Rejnhold i kragen och sade; "Hör opp din skrikhals. Nu är du ifrig att få komma dit in; men förut då vi voro i skogen sade du att det icke passar sig att hälsa på derinne. Mycket mindre passande vore det väl att skrika som en crocodil och hota som en tiger, i en annans hus." Rejnhold svarade; "Förlåt bror lille! jag är ibland litet förhastig [sic]."

Under det att de så talade hade Alfred dragit sin ofantliga klinga [och] satt den mot dörren, som genast sprang opp. De tre bröderna instego. Rudolf och Rejnhold med pistoler i händer och Alfred med sin dragna klinga ställde sig midt på golfvet och af-togo sig kapporna, samt ruskade af dem regnet. Sedan gingo de fram till spisen och värmdde sig. De förundrade sig att ingen menniska syntes. Alfred blef varse en dörr; då sade han; "Vi gå in." "Ja", sade de andre. De öppnade dörren och inträdde. Förundrade blefvo de varse, huru en gammal man med gråhvitt skägg satt och läste i en stor bok. Alfred hviskade till Rudolf: "Jag tycker att jag igenkänner denne besynnerliga mans anletsdrag." "Ja", svarade Rudolf. Den gamle mannen såg med stora ögon på bröderna. Följande samtal uppstod dem emellan.

Gubben: Hvad heta ni mina vänner, och hvarifrån ären I?

Alfred: Vi äro Svenskar och äro bröder. Jag heter Alfred och de 2 andre Rejnhold och Rudolf.

Gubben: (bestört) Min Gud! (afsides) O! de äro mina söner! (högt) Än edert till-namn[?]

Alfred: (tyst till sina bröder) Jag säger det, får jag det?

Rejnhold: Ja.

Alfred: Vi hafva tillnamnet von Statenstejn.

Gubben: (afsides) Gode gud! Du styr människans öde! du har så fogat att jag ännu kan få återse mina älskade barn. (högt) Jag tyckte att [I] saden att I mina herrar äro från Sverige.

Bröderna: Ja, det sade vi.

Gubben: Huru hafven I då komit [sic] hit ner i Italien.

Alfred: Vår fader Rickard von Statenstejn älskade en Italiensk grefvinna. De gifte sig och lefde på grevinnans gods Veniath-kin en lång tid och erhöilo oss 3 barn. Plötsligt en natt uppsprängdes slottsportarne, män, beväpnade med dolkar och med bloss i händerna inrusade på gården. Förskräckt bad vår mor att vår far skulle gå ner och se hvad som förestod. Han var knappt ner på gården förr än en karl rusade på honom, slog omkull honom och ropade: "Du skälm! jag heter Rodrigo! känner du mig? Du har gift dig

med grefvinnan, som jag före dig har älskat.” Sedan han sagt detta, mördade han min far. Derpå ropade han på de andre männen och alla rusade oppför trapporna till vår mors rum. Sedan vet jag ej huru det har gått med vår mor. Men Rodrigo och hans män bo ännu på slottet. Jag och mina bröder voro icke i Italien då, emedan han [fadern] i vår barndom skickat oss till Sverige. Nu hafva vi rest lång väg för att hämnas. Jag tänker att det icke är lång väg till slottet Veniath-kin.

Gubben: Nej, blott en half fjerding sväg. Men i natt måsten I blifva här, ty det är alldeles ett rysligt väder.

De 3 bröderna: Vi tacka för tillbudet.

Sedan slutades samtalet. Gubben gick och bäddade sängar åt sig och dem. Han framsatte mat till dem, hvilken rätt väl smakade dem. Emedlertid var det likadant väder ute. Sedan de 3 bröderna hade ätit ställde de sig vid fönstret och sågo på naturen. Vädret var förskräckligt. ”Det var bra”, sade Rudolf, ”att vi redan hunnit hit, annars kunde vi ju dödas af de ikullfallande träden, eller förgås af regnet.” Medan de sågo ut i fenstret [sic] hade gubben lagt sig och bjudit dem: godnatt. I det samma Rejnhold gick från fönstret sväfvade en hvit gestalt förbi huset; detta omtalade han för sina bröder och frågade dem hvem de kunde tro att det vore. ”Det lämne vi till i morgon”, sade bröderna. De klädde nu af sig och lade sig. Ljuft lågo de sofvande efter den besvärliga resan. Leende som englar lågo de i den ljufva drömmens famn, lika som om de hade lemnat den jordiska Sorgedalen. Osynliga Serafer bevakade dem mot de nattliga andars försåt. Visserligen var det angenäma drömmar som vaggade deras fantasi i drömmen. Det var så tyst i den lilla trefliga stugan, då tvertemot derute jorden och himlen liksom krigade med hvarandra.

2dra Kapitlet[.] [sic]

I en sal, hvars väggar pryddes af dolkar, stiletter, sablar, värjor, pistoler och bössor, låg Rövvaranföraren Rodrigo och sof. En ryslig dröm plågade honom. Under rysliga drömmar yttrade han under grimacer i sömnen: ”Låt bli, låt bli! mörksens andar. Tagen mig ej. Jo! tagen mig, ty jag har begått många brott och vill begå flera. Ha! Statens-tejn! Din hustru! Ja! I begge ären gömda i jorden och eder själ är hos Gud. Dock nej! hvad säger jag? Gud[?] Det finns ingen Gud, blott Sata[n] och på honom tror jag. Men I Statenstejns söner! Er har jag ej kunnat komma åt. Mörksens andar! Jag gör förbund med er, blo[tt] I viljen skaffa mig Statenstejns söner.” Sedan han så talat stod han opp[.] gick i sömnen omkring i rummet och svor. Häftigt vaknade han och framför honom stod en man, insvept i en björnhud med horn i pannan och ett brinnande svärd. ”Är det du Satan, så stig fram. Vid dig vill jag tala”, sade Rodrigo. Ma[n]nen med björnhu-

den pekade åt ett hörn i det mörka rum[m]et. Rod[r]igo gick dit och fann att en bibel, som tillhört Statenstejn, låg der. Den tog han och kastade ut genom ett af honom öppnat fönster. Då gick anden fram[.] ”[J]ag gör förbund med dig om du skaffar mig Statenstejns söner”[, sade Rodrigo]. Anden tog opp ett ark papper, tog en dolk, stötte den i Rodrigos arm, och skref med han[s] blod. Derpå kommo en hel mäng[d] andar sjungande:

Rysliga, hemska förtrollade natt!
 Vinden han susar derute så matt.
 Regnet faller och halfdränker jorden[.]
 Menniskan är vår tillhörighet vorden[.]
 Mäktige furste! Store Satan
 Följ med till afgrund från Sorgegatan[.]
 Och du Rodrigo är vår[.]
 Statenstejns söner genast du får.
 Kommen nu alla till afrundssalen
 från denna jordiska sorgedalen.

Derpå försvunno de och Rodrigo lade sig att sofva. Han drömde sig gå på en bred väg beströdt med blommor. På långt afstånd tyckte han sig se ett stort grått slått [sic] och strax derefter var han der. Då han ville gå in, så vaknade han. Det var redan morgon. Solen hade redan uppgått öfver horisonten. Rodrigo klädde genast på sig. Sedan ropade han in sin trogne röfvare Qvadrallo, och frågade honom om han ville följa med ut att spatsera. Det ville han och de gingo ut i trädgården. Nu var det vackert väder. Den Italienska Solens heta strålar föllo ned och torr blef jorden genast. Skön var jorden på denna morgon. Alla voro glada utom Rodrigo. Fåglarne sjöngo så härligt i skogarne, naturen stod så härlig och i all sin prakt, men detta kunde ej göra någon värkan på Rodrigos samvete. Qvadrallo var så glad, sjöng visor och var ytterst glad i hågen. Det kunde Rodrigo ej fördraga. Rasande drog han opp en dolk för att stöta i Qvadrallo; då asade räckarmen ner och

[två sidor saknas]

voro ute frågade Rejnhold sina bröder, hvad de trodde att spöket var förannat. ”Det få vi nog se”, svarade de. ”Vi skola mörda Rodrigo! antingen skall han eller vi falla”, sade Alfred. ”Ja Rodrigo skall falla för denna dolk”, sade Rudolf, och ville i detsamma framtaga en dolk, men i detsamma föll en papperslapp ur hans ficka, hvarpå stod dessa ord: ”Mörda ej Röfvaren Qvadrallo! det kunnen I komma att ångra.” ”Hvem kan det vara?”[,] frågade Rejnhold. ”Säkert en af Rodrigos röfvare”, svarade Rudolf. Under det de så talade, sågo de Veniath-käns murar och torn och snart voro de der. De smögo sig

in på gården ganska försiktigt, för att ej märkas. En grotta, som var huggen in i berget, låg vid venstra sidan. De ingingo uti den och hvilade, men snart blefvo de uppmärksamme, huru tvenne karlar talade med hvarandra. De hörde följande: ”De komma snart hit, ty de hafva varit hos mig i natt. Men lofva mig att du icke anfaller dem, ty de anfalla icke dig.”

”Det är den der Gubben, som vi voro hos i natt, som talar”[,] sade Rudolf, men huru skulle han kommit dit före oss?”

”Det vete Gud,” sade Alfred, ”jag begriper inget. Detta måtte vara en faslig hemlighet. Men tyst, så få vi höra vidare.” Nu hörde de följande ord:

”Men jag vill likväl försöka att Rodrigo undandraga för deras hämd, ty en ed binder mig att till en viss tid bevaka hans lif, men när den är förbi, så skall jag hjälpa dem, såväl som jag har hjälpt dig och din hustru.”

Derefter blef det tyst och de begge talande personerna gingo.

”Jag kan ej begripa detta,” sade Rejnhold. ”Det är ej lätt att begripa”[,] svarade Alfred. ”Nu, sade Rudolf, gå vi upp i slottet att fullkomna det vi länge tänkt på.” ”Det göra vi,” svarade de andre. Med värja och laddade pistoler i bältena, hvilka sorgfälligt gömdes af kapporna[,] gingo Bröderna opp. På den första trappan varseblefvo de sin faders Bibel, som Rodrigo kastat genom fönstret, hvilken de, till sin faders minne, upptogo och gömde. Sedan gingo de upp för flere trappor, tills de kommo upp i en ofantligt stor och rund förstuga, hvari voro minst 20 järndörrar. Längre stodo de villrådiga om hvilken dörr de skulle genomgå, då de hörde en grof basstämma skrika: ”Kommen icke Statenstejns söner, såsom Satan låfvade mig? Jag har redan mordvapnet tillreds.” ”Den dörren är det,” sade Alfred glad, ”jag går igenom den, om I gån genom de dörrar, som äro på hvar sida om den.” Utan att svara gingo Rudolf och Rejnhold att öppna. I detsamma gingo alla 3 dörrarne på samma gång upp, bröderna intredde. Rodrigo var i det rummet, der Alfred ingick. Med förstäld röst bad han om att få vara der litet. Rodrigo fixerade honom skarpt och sade halfhögt: ”Icke är du en son af Statenstejn, ty då skulle väl dina andre bröder vara med.” Det var just detta, som Alfred väntade. ”Herre! var god och gif mig litet mat mot penningar”, sade han. Utan att svara gick Rodrigo ut i rummet in till, der Rejnhold stod, för att traktera Alfred, icke med mat, utan med annat.

Då blixtrade det i rummet. Skottet small af och Rodrigo föll till marken. Alla dörrar öppnades, röfvere med dragna sablar rusade på Rejnhold, som kastade af sig kappan, drog värjan för att försvara sig. Alfred och Rudolf sprungo till sin broders hjälp. Nu höll det på att blifva en ryslig batalj. De blanka stålen skramlade redan mot hvarandra på lif och död. Svordomar och förbannelser öfver brödernas tappra försvar ljödo hela rummet ikring. Sex röfvere lågo på golfvet, kämpande med döden; deras blod rann lik en ström. Hastigt intrusade Qvadrallo, som ännu ej deltagit i striden: han rusade vildt genom röfvarskaran, som omgifvit de 3 bröderna, ställde sig vid deras sida och anföll

med raseri sina kamrater. Redan låg en rövare genomborrad af hans stål, då rövvarne med en mun ropade: "Qvadrallo, Qvadrallo! hvad gör du?" "Jag försvarar rättvisan"[,] skrek Qvadrallo med en röst, som utmärkte hans raseri, hans ögon rullade som på ett vildjur. "Det vore bättre", skrek han, "om I upphören att strida och hjälpa er kapten och edra kamrater, hvilka hålla på att dö." "Det göra vi", ropade rövvarne och sablarne voro redan i baljorna. Rasande ropade Alfred: "Nej, hämd på Rodrigo! hämd, hämd! han har mördat vår far. Lemna hit honom!" Då gick Qvadrallo fram och tillsade dem att hämden ännu icke borde ske, ty den kommer nog i sinom tid. Deraf stillades Alfred.

De 3 bröderna tackade Qvadrallo för hans bistånd och gingo i största hast från Veniath-kin. De ville nu åter resa till Sverige för att aldrig mer återkomma, sedan deras hämd så illa slog ut. Snart voro de vid Gubbens hydda. De gingo in och funno honom. Följande samtal yppades:

Gubben: Nå mina herrar! Vet ni att Sverige är i krig[?]

Bröderna: I krig?

Gubben: Ja i krig med Danmark, till sjös i synnerhet. Man strider af alla krafter.

Alfred: Kors! då måste vi skynda dit: kanske vi kunna behöfvas. Men Rodrigo[?]

Gubben: Rodrigo? han skall om en tid för alltid lemna Veniath-kin, ty han är rädd för er hämd.

Alfred: Bravo! vi hafva segrat, vi hafva hämnats nog. Väl, se vår ankomst gjorde likväl någon verkan på Rodrigo. Godt mina bröder! Segern är vår.

Rudolf och Rejnhold: Hurra, hurra! vi kunna nu utan fara resa till Sverige.

Alfred: Men hör gamle gubbe! var det icke ni som talade i den der klippan med Qvadrallo om oss[?]

Gubben: Om er? nej, aldrig. Icke heller känner jag Qvadrallo.

Alfred: Jo, ni känner honom. Ni skref om honom och stoppade skriften i bror Rudolfs ficka.

Gubben: Åjo, jag känner honom grannt. Vi äro goda vänner.

Alfred: Jo, det var också ni som talade i klippan med honom. Huru kunde ni komma dit före oss.

Gubben: Det får ni icke veta denne gången, men väl en annan. Men kanske ni ären trötta af blodbadet på Veniath-kin, sätt er ner och hvil en.

Bröderna: Vi tacka.

De satte sig ner och hvilade sig. Gubben gick ut och kom strax igen med förfriskningar. Sedan de ätit togo de genast afsked af honom. Vid afskedet sade Gubben till dem: "Mina vänner! Glömen ej denna dag och icke heller Rodrigo. För alldel glöm ej edert fosterland utan strid för det på lif och död. Träffen i någon gång Rodrigo, så har han det kännemärke att hans venstra öra är afskjutit [sic] och på högra armen [har han] ett dolkstygn. Farväl! glöm aldrig mig."

”Hvad skola vi kalla er gamle ärevördige gubbe?”[,] frågade Alfred. ”Ni kan kalla mig för blott *Gubben på Serravilla*”, svarade Gubben. De togo sedan det sista ”farväl” af Gubben och hans stuga och gingo. Under deras samtal om sitt öde i Italien, gingo de med raska steg 4 mil. Men det började redan lida till aftonen af denna märkvärdiga dag och solen sjönk ner i oceanen, kastande sina sista strålar på jorden. De gingo därför in i en vid vägen liggande liten stuga. Men huru förvånade blefvo de icke vid den syn dem [som] mötte dem der. Pistoler, bössor, sablar, värjor m.m. hängde i myckenhet på väggarne. ”Förbannadt”, sade Rejnhold, ”vi äro ibland röfware. Men nu är det icke värdt att frukta. Vi gå in i rummet näst intill.” ”Det göra vi”, sade de andra. Nu gingo de in och funno det de väntat. Röfware sutto omkring ett stort Marmorbord, öfvertäckt af guld, hvilket Röfvarne delade. De voro så ifriga att de ej märkte bröderna. Men desse gingo fram till dem och hälsade ganska höfligt.

Röfvarne: Hvad viljen I här, att [åt] helfvete med eder.

Anföaren: Tyst gossar! Hvad f-n har ni med dem att göra. Jag skall sköta den saken. Sätten er och delen ert guld i fred.

På anförarens befallning satte Röfvarne sig, men sågo med sneda blickar på bröderna, som tillika med anföraren utgingo till det yttre rummet.

Inkomna, börjades följande samtal.

Anföaren: Mina herrar! Min första fråga är, hvad [I] skullen göra här.

Alfred: Vi äro vandrare och efter det redan började mörkna och vi sågo denna stuga gingo vi in här. Men unnar ni oss icke att sitta här litet, så kunna vi nog gå vår väg.

Anföaren: Jo gud bevars! I fån visst vara här så länge i viljen. Ja, jag skall till och med låta er ligga här öfver natten.

Rudolf: Nej tack! vi låta ej narra oss.

Anföaren: Hur då? är jag ej en ärlig man då?

Rudolf: Karl! tror ni ej, att vi hafva länge sen märkt att ni är Röfvaranförare.

Anföaren: Hvad fan! det måtte jag väl veta. [J]ag är ärlig ty jag har hvarken med egen hand mördat eller röfvat.

Rejnhold: Ni har dock tjenare, som göra det.

Anföaren: Men då de äro *mina tjenare* så kan jag äfven *befalla dem* att låta bli er. Men låtom oss icke gråla derom, utan nu blir min andra fråga, huru ni hafva kommit hit.

Alfred: Vi äro Svenskar och hafva rest i en viss orsaks skull till Italien och skola nu resa till Sverige [sic] tillbaka.

Anföaren: (afsides) Himel och Helvete! Dessa äro Grefve Statenstejns söner och det säkert med. Det är dem min bror Rodrigo lofvat hämd. (högt) Utan omsvöp karlar! [S]ägen i hvad afsigt I hafven komit [sic] till Italien.

Rejnhold. Vill du befalla oss det?

Anf[öraren]: (drar värjan) Drag värjan, näsvisse Svensk!

Rejnhold: (satiriskt) Det kan jag göra, min ärlige herr Italienare (drar värjan) Nu är det gjordt.

Anf[öraren]: Karlar! Kommen ut och sticken ned de främmande, som hit kommit.

Mer talade man ej, utan Alfred och Rudolf drogo värjorna mot de genom dörren vildt inrusande röfvarne. Rejnhold och Rövaranföraren fåktade mot hvarandra, och man måste tillstå, att denne, fastän ej så rik och mäktig som Rodrigo, likväl i egen person var tapprare. Rysligt slamrade svärden och eldgnistor flögo rummet omkring. Förskräckligt rusade Alfred och Rudolf mot Röfvarne, men det hjälpte ej. Fåfångt var deras raseri, väl stupade många röfvere, men flere stodo dock igen. Slutligen blefvo de baklänges trängda ur rummet; de ville åter rusa tillbaka till att hjälpa Rejnhold, som blifvit omringad af röfvere, men blefvo tillbakaslagne, likväl sänkte Alfred sitt stora svärd i Röfvaranförares bröst. Men då ökades Röfvarnes raseri, och bröderna måste taga till flykten (den första och sista gång de gjort det) utan Rejnhold. Sorgsne fortsatte Alfred och Rudolf sin väg, bittert gråtande öfver Rejnholds öde och deras egen olycka. Efter trenne dagars vandring kommo de till en liten stad, der de hvilade. Lyckligtvis träffade de en adelsman der, hvilken skulle resa till Pommern, och med honom fortsatte de sedermera sin resa.

Tredje Kapitlet.

Utan ringaste händelser fortsatte de resan och hunno sedermera snart till Pommern, der de lågo i 2 dagar i Staden. Här rådde allmänt hat mot Danskarne, hvilkas unga konung Christian IV ofta förfördelat dem. I stadshamnen lågo fregatter och mindre fartyg, med Svensk och Tysk besättning, segelfärdiga till Sverige, der de skulle förenas med den andra flottan. En gång gingo Alfred, Rudolf och adelsmannen, som vi kalla Leontio, ut åt hamnen, der de träffade en man, som var sjökapten och som Leontio väl kände, med hvilken de kommo öfverens att segla till Sverge [sic]. Denne kapten [sic] var i begrepp att vid slutet af förestående resa sälja sin fregatt. Leontio, istället för att blifva kvar i Pommern[,] reste för vänskaps skull med dem. Redan nalkades timmen, då de skulle lemna Tysklands jord. Med huru stor glädje gingo de ej om bord. De sågo glada den sköna anblicken af de svajande vimplarne och flaggor, samt de stora kanoner som dels voro uppstald[a] i skottgluggarne, dels på däck. De träffade der många landsmän, som gjorde tjenst såsom soldater, desslikes voro alla officerare Svenskar, utom kapten och Leutnanten [sic], af hvilka den förre hette Hohenstejn, en tapper och ädel tysk, den sednare Manshejm, en rå och grym man. Derpå foro de till Sverige och satte sig i lugn.

De voro ganska lyckliga, men minnet af Rejnhold gjorde dem olyckliga. En natt, då de i sitt lilla stilla hus lågo i sömnens sköte, klappade det på deras dörr, så att de vaknade. De öppnade, och en tiggare visade sig. De blefvo häpna, men tiggaren sade: ”Er far, mor och bror lefva och koma [sic] i morgon till er, jemte Qvadrallo, som räddat dem. Rodrigo är död och jag är hans bror, som I trodden vara dödad.” Derpå försvan han och dagen derpå komo [sic] de. Sedan reste [de] till Veniat-ken [sic] och lefde der lyckligt och sält.

Slut.

Internavarianter

Hs s./r.	Här s./r.	
titelblad	s. 142, r. 1	trenne <i>ä. fr.</i> båda
s. 1, r. 3	s. 142, r. 3	susade <i>ä. fr.</i> tjöt
s. 1, r. 9	s. 142, r. 3	svarta <i>ä. fr.</i> rysliga
s. 5, r. 1	s. 142, r. 6	<i>efter</i> så gör <i>tillagt</i> -en
s. 6, r. 1	s. 142, r. 22	är <i>ä. fr.</i> voro
s. 6, r. 1	s. 142, r. 22	<i>efter</i> Det <i>tillagt</i> är
s. 6, r. 1	s. 142, r. 22	<i>efter</i> för <i>str.</i> förbannadt
s. 6, r. 2	s. 142, r. 22	<i>efter</i> kroppar <i>tillagt</i> att hvila
s. 6, r. 9	s. 142, r. 26	<i>efter</i> hast <i>str.</i> ighet
s. 10, r. 8	s. 143, r. 18	Ja <i>ä. fr.</i> Jag
s. 31, r. 12	s. 146, r. 10	<i>efter</i> jag <i>tillagt</i> vill
s. 45, r. 1	s. 148, r. 1	<i>efter</i> vi <i>tillagt</i> kalla
s. 46, r. 1	s. 148, r. 6	förvånade <i>ä. fr.</i> förvånade
s. 46, r. 7	s. 148, r. 9	<i>efter</i> in i <i>str.</i> dörren
s. 47, r. 7	s. 148, r. 16	<i>efter</i> anförarens <i>tillagt</i> befallning
s. 49, r. 8	s. 148, r. 31	huru <i>ä. fr.</i> om
s. 51, r. 4–5	s. 149, r. 5	<i>efter</i> mot <i>str.</i> ge
s. 51, r. 8	s. 149, r. 6	hvarandra <i>ä. fr.</i> Rejnhold
s. 51, r. 8	s. 149, r. 6	<i>efter</i> och <i>str.</i> man
s. 53, r. 5	s. 149, r. 16	<i>efter</i> dagars <i>tillagt</i> vandring
s. 56, r. 6	s. 149, r. 31	<i>efter</i> dels <i>str.</i> d

Kommentarer och ordförklaringar

Hs s./r.	Här s./r.	
s. 2, r. 6–7	s. 142, r. 14	Tarintoscogen – Fiktivt italienskt ortsnamn.
s. 13, r. 2	s. 143, r. 34	Veniath-kün – Fiktivt italienskt ortsnamn.
s. 24, r. 12	s. 145, r. 28	asade – Dialektalt (sydsv.): gled, släpade.
s. 27, r. 3	s. 145, r. 30	förrannat – Sannolikt i betydelsen dessförinnan; det är alltså frågan om vem spöket var i ett tidigare jordiskt liv. Se Knut Fredrik Söderwall, <i>Ordbok över svenska medeltidsspråket</i> , band 2:1 (Lund: Svenska fornskriftsällskapet, 1891–1900), s. 637.

s. 40, r. 11 s. 147, r. 13

Sverige är i krig – Sannolikt det så kallade Torstensonska kriget 1643–1645. Fred slöts i Brömsebro 1645.

s. 54, r. 3 s. 149, r. 22

Christian IV – Kristian IV av Danmark regerade 1588–1648.

NOTER

- 1 Tore Lund, *Idealisten, pengarna och marknaden. Den materiella sidan av Viktor Rydbergs författarskap*, Stockholm 2021, s. 345.
- 2 Hans Lindström, "Förord", i Viktor Rydberg, *Positivspelarne*, Uppsala 1957, s. 5–13, här: s. 12.
- 3 Karl Warburg, *Viktor Rydberg. En lefnadsteckning*, 1, Stockholm 1900, s. 52.
- 4 Warburg 1900, s. 53.
- 5 Hjalmar Lundgren, "En ungdomsdram af Viktor Rydberg", i *Dikt och studie. Minnesskrift utgifven af Åstetiska föreningen i Uppsala med anledning av dess 40-åriga tillvaro*, Uppsala 1912, s. 48–55.
- 6 Axel Forsström, "Viktor Rydbergs barndom och skolor i Jönköping och Växiö", i *Viktor Rydberg 1828–1928. Minnesskrift*, Göteborg 1928, s. 1–75, här: s. 57.
- 7 Axel Forsström, *Viktor Rydberg. Barndom och ungdom 1828–1855*, Lund 1960, s. 141–142.
- 8 Paul Gerner, *Viktor Rydbergs ungdomsdiktning*, Stockholm 1931, s. 9.
- 9 K. H. Spiess, *De gamla egyptiernas hemligheter. En sann trolldoms- och andehistoria för det adertonde århundradet*, 3, Stockholm 1804, s. 19–21.
- 10 Gerner 1931, s. 5–6.
- 11 Elisabeth Tykesson, *Rövarromanen och dess hjälte i 1800-talets svenska folkläsnings*, Lund 1942, s. 8.
- 12 Tykesson 1942, s. 24.
- 13 Tykesson 1942, s. 213–215.
- 14 Tykesson 1942, s. 17–18.
- 15 Christian August Vulpius, *Röfvar-anföraren Rinaldo Rinaldini. En Romantisk historia från det förflutna århundradet*, 1, Stockholm 1801, s. 7.
- 16 Viktor Rydberg, *Vampyren*, Uppsala 1957, s. 17.
- 17 Forsström 1960, s. 136–137.
- 18 Einar Nylén, *Skräckromantik. Studier i tysk och engelsk förromantik*, Göteborg 1924, s. 17.
- 19 Yvonne Leffler, *I skräckens lustgård. Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, Göteborg 1991, s. 28. Jfr Nylén 1924, s. 62.
- 20 Viktor Rydberg, *Ett äventyr i finska skärgården*, Uppsala 1957, s. 9–10.
- 21 Gerner 1931, s. 6. Jfr Warburg 1900, s. 51.
- 22 Enligt Karl Warburg skrev Rydberg även sina följetonger till *Jönköpingsbladet* på små lappar. Så här skriver han om *Wampyren* (1848): "Om själfva romanens tillkomst berättas, att

Rydberg, som ju från tidigare dagar var van att spara på papper, författade berättelsen på helt små lappar; han var rätt vårdslös med dessa och bar dem lösa i fickorna; kom någon bort eller upptäcktes, att något fattades i texten, skref han hasteligen på rak arm en ny lapp att fylla luckan.” (Warburg 1900, s. 100) Manuskriptet till *De trenne bröderna* tycks alltså ge en värdefull inblick i den unge Rydbergs skrivprocess.